

Van inventarisatie tot monitoring

Zo maak je jouw kerkgebouw toekomstbestendig

De verduurzaming van kerkgebouwen is doorgaans geen luxe, maar een noodzaak. Niet alleen vanwege stijgende energiekosten, maar ook om het (monumentale) erfgoed te behouden en het gebouw geschikt te maken voor toekomstig gebruik. Toch blijkt in de praktijk dat veel kerkelijke gemeenten worstelen met vragen: waar begin je, welke maatregelen zijn haalbaar, en hoe zorg je dat het proces niet verzandt in goede bedoelingen?

TEKST NICO DE JONG BEELD ISTOCK

Het antwoord ligt in een gestructureerde aanpak. Wie verduurzaming benadert als een proces met duidelijke stappen, voorkomt verrassingen en creëert draagvlak. Hieronder lees je hoe dat werkt, aangevuld met praktische tips en inzichten uit de praktijk.

De weg naar verduurzaming: meer dan techniek

Verduurzaming begint niet bij het plaatsen van zonnepanelen of het vervangen van een verwarmingssysteem. Het begint bij inzicht. 'Meten is weten' is niet zomaar een slogan: zonder een nulmeting weet je

niet waar de grootste winst te behalen valt. Denk aan vochtproblemen bij een orgel door een slecht binnenklimaat, een veelvoorkomend voorbeeld. Door meetapparatuur te plaatsen, ontdek je of temperatuur en luchtvochtigheid binnen veilige marges blijven. Dit voorkomt schade aan waardevolle elementen en helpt bij het kiezen van passende maatregelen. Daarna volgt het bepalen van concrete doelen. Wil je energieneutraal zijn in 2035? Of is het realistisch om eerst gasloos te worden in het verenigingsgebouw? Het stellen van SMART-doelen (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdgebonden) helpt om prioriteiten scherp te krijgen.

Betrek de juiste mensen

Verduurzaming is geen soloproject. Het raakt de kerkenraad, het college van kerkrentmeesters, omwonenden en soms zelfs de burgerlijke gemeente (aanvragen van vergunningen). Een renovatie kan impact hebben op de omgeving, dus betrek stakeholders vroegtijdig. Organiseer informatieavonden, deel visualisaties en maak duidelijk waarom maatregelen nodig zijn. Zo voorkom je weerstand en creëer draagvlak. Vergeet ook niet toekomstige gebruikers: veel kerken willen hun gebouw breder inzetten voor maatschappelijke functies. Dat vraagt om andere keuzes, bijvoorbeeld een flexibel verwarmingssysteem.

Stappenplan verduurzaming kerkgebouwen

Uit reacties van onze leden hebben we kunnen opmaken dat er al veel kerken met verduurzaming van hun gebouwen zijn gestart. Anderzijds zijn er nog behoorlijk wat kerkbeheerders die nog geen concrete stappen op het gebied van duurzaamheid hebben genomen. Vaak is de vraag op welke wijze je een start kunt maken.

Met het 'Stappenplan verduurzaming kerkgebouwen' willen we inzichtelijk maken aan welke concrete zaken je als kerk moet denken om een verduurzamingsslag te maken en waarmee je zou kunnen beginnen. Sla de pagina om voor een overzicht van alle stappen of kijk op www.kerkrentmeester.nl/stappenplan-verduurzaming voor de uitgebreide versie met toelichting en verwijzingen naar handige artikelen en VKB-partners.

Praktische keuzes en valkuilen

Niet elk kerkgebouw leent zich voor dezelfde maatregelen. Een kerk die alleen op zondagochtend gebruikt wordt, vraagt om andere oplossingen dan een gebouw dat dagelijks openstaat. Soms is compartimentering – het verwarmen van slechts een deel van het gebouw – effectiever dan een complete warmtepompinstallatie.

Begin met quick wins: led-verlichting, thermostaatoptimalisatie, kierdichting. Deze maatregelen zijn relatief goedkoop en leveren direct besparing op. Voor grotere ingrepen, zoals isolatie of zonnepanelen, is deskundig advies onmisbaar. Monumentale elementen zoals glas-in-loodramen mogen niet zomaar vervangen worden; soms is een voorztraam een goede oplossing. Laat je in ieder geval goed informeren. VKB Kerkrentmeesters heeft verschillende partners in het netwerk die daarbij nuttige diensten kunnen verlenen.

Juridische en financiële aandachtspunten

Financiën spelen uiteraard een grote rol. Subsidies via RVO (Dumava), provinciale regelingen of laagrentende leningen voor monumenten kunnen het verschil maken. Vergeet niet om een meerjarenbegroting op te stellen waarin investeringen én besparingen zichtbaar zijn. Daarnaast zijn er

juridische aspecten: omgevingsvergunningen, erfgoedbeperkingen en afspraken met huurders. Denk vooruit: hoe wil je het gebouw in de toekomst gebruiken? Breder gebruik kan andere eisen stellen aan installaties en comfort.

Van plan naar praktijk

Een goed plan is één ding, maar de uitvoering vraagt om flexibiliteit. Kies aannemers met ervaring in kerkprojecten en plan werkzaamheden buiten piekperiodes zoals Kerst. Denk vooruit: wil je het gebouw breder inzetten voor maatschappelijke functies? Dan heb je misschien andere verwarmingsoplossingen nodig. En vergeet niet: verduurzaming stopt niet bij oplevering. Blijf monitoren, stel bij waar nodig en deel ervaringen met andere kerken. Zo ontstaat een lerend netwerk waarin kennis en inspiratie circuleren.

Verduurzaming is geen sprint, maar een marathon. Door gestructureerd te werken, investeer je niet alleen in energie-efficiëntie, maar ook in het behoud van cultureel erfgoed en de vitaliteit van de gemeenschap. Het vraagt om meten, plannen, samenwerken en blijven verbeteren. Om je hierbij te helpen heeft VKB Kerkrentmeesters een praktisch stappenplan gemaakt (zie kader). Wie die weg gaat, maakt van een uitdaging een kans, voor vandaag én voor de toekomst.

VKB-partners

Kostenberekeningen aanpassingen gebouw:

- Huls Adviseurs

Verduurzaming vastgoed, advies:

- DODUVA
- DWA
- MoveNext Duurzaam Advies
- NIAG

Verduurzaming vastgoed, uitvoering:

- Easy Comfort
- Pluimers Isolatie

Verduurzaming, geldwerving:

- SubsidieGezocht
- 2Select Fondsenwerving

